

Oude Kerk, 7 augustus 2022

achtste zondag na Trinitatis

ds. Johan Meijer

gelezen: Psalm 8

titel: de mens, de kroon van de schepping?

overdenking

*Gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

In de afgelopen weken van vakantie ben ik op verschillende plaatsen geweest die in vroeger tijden aan of in de Zuiderzee lagen. De eilanden Schokland en Urk en Marken. Schokland, ooit een eiland, moest op last van Koning Willem III worden verlaten door de bewoners, omdat hun veiligheid niet meer gewaarborgd kon worden door het woeden van de zee. Zij gingen wonen in Vollenhove of in Kampen. Urk en Marken werden met het vaste land verbonden en waren niet meer een eiland. In het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen, maar ook in musea op Urk en Schokland wordt het verhaal verteld van de Zuiderzee, de plaatsen die er aan lagen, de rijkdom van de visserij, de misère van de bewoners: hun leven in armoede en overgeleverd aan de grillen van de zee. Stormvloed, schepen die vergingen, grote gezinnen in diepe ellende en armoede.

Er was een Nederlandse waterbouwkundig ingenieur, die ook politicus was en minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, zijn naam: Cornelis Lely. Hij ontwierp plannen om de grillen van de Zuiderzee in te dammen en er een binnenzee van te maken. In 1932 werd de Afsluitdijk voltooid en ontstond het IJsselmeer, de zilte zee werd een zoet meer. Vervolgens werd de Noord Oostpolder aangelegd en nog later het verdere Flevoland, een nieuwe provincie met een nieuwe hoofdstad, genoemd naar de ingenieur: Lelystad.

De Zuiderzeewerken maken indruk op me, evenals de polders in Flevoland en Noord Holland, het decor van een oprecht fijne vakantie. En het resultaat voor een groot deel van ingenieuze ingenieurs. En natuurlijk de ontelbare ambachtslieden die het moesten realiseren, soms onder erbarmelijke omstandigheden. Ook zij verdienen zeker wel een standbeeld en een meer dan eervolle vermelding in de geschiedenisboeken. Ingenieur Cornelis Lely heeft er minstens twee: een fier op de Afsluitdijk, en een in de naar hem genoemde stad.

Ingenieur, onze gemeente telt er nogal wat, het woord heeft ook 'ingenieus' in zich. En daaraan verwant ook: genie en geniaal. Wat kun je onder de indruk zijn van ingenieuze uitvindingen. Niet alleen weg- en waterbouwkundige, waar Nederland wel in voorloopt, maar ook medische innovaties. Je staat soms versteld wat er door de medische wetenschap allemaal mogelijk is. Ik hoor verhalen over behandelingen waar ik met mijn verstand niet bij kan. Hoe is het mogelijk?! Hoe kun je dat bedenken?! Net zo goed als dat ik ook maar niet al te lang probeer te bedenken hoe bijvoorbeeld WiFi werkt en hoe al die informatie draadloos de hele wereld over kan in fracties van seconden. Ten goede, maar ook zeer ten kwade, al die informatie waar mensen elkaar ook zoveel kwaad mee aan doen en volken en hun machthebbers elkaar naar het leven staan. Al het ingenieuze dat de mens heeft voortgebracht kan je versteld doen staan van verbazing, ontzag en waardering, maar ook van ontzetting, want de mensheid brengt ook ontzettend slechte en intens kwade dingen voort.

Uit Psalm 8 is de term afgeleid dat de mens de kroon op Gods schepping is. Vanuit de verwondering en de opperste verbazing van de psalmdichter, de psalmist, aan

David wordt deze Psalm toegedicht, net als bij andere zeer bekende Psalmen van zijn hand: de ultieme vreugde en dankbaarheid dat God altijd naast je gaat, wat er ook gebeurt, psalm 23 en dat God je in je diepste wezen kent en liefheeft, psalm 139. Je kunt dit soort teksten, liederen, nooit loszingen van hun context, dat wil zeggen: wil je zulke teksten begrijpen, en dat geldt voor alle teksten, dan zul je er iets meer over moeten weten. Bijvoorbeeld: wie zegt of dicht of zingt deze woorden? Maar ook: welk gewicht hebben deze woorden? Als we veronderstellen dat David deze woorden van Psalm 8 gedicht heeft en spreekt over de mens die met glans en glorie gekroond is, dan spreekt hier een ervaringsdeskundige die zelf ook gekroond is, met olie gezalfd tot Koning. En in de Schrift geldt David als een grote koning, uitgekozen door Godzelf, in naam van de Eeuwige gezalfd bij zijn roeping. De schaapherder uit het grote zonengezin van vader Isaï, de jongste, de minst mannelijke qua voorkomen, de minste in aanzien bij zijn broers, niet aanwezig bij de uitverkiezing. Maar omdat de Heer niet aanziet wat voor ogen is, maar het hart aanziet, laat Hij zijn genadige blik vallen op David en wordt hij, de minst verwachte in aanzien, gezalfd tot koning, gekroond tot vorst. Die eenvoudige, maar o zo schrandere, en ingenieuze schaapherder, met zijn dichterlijke inslag en zijn zeer gevoelige natuur. Die in de natuur zijn inspiratie vindt, in de grootsheid van het heelal, dat onmetelijke stelsel. En in de schoonheid van de landschappen, grazige weiden, bronwateren van rust en vrede, maar ook in de grillen van de steile bergen en onafzienbare ravijnen, de afgronden van de dood, en de smalle paden waar je met je kudde langs moet in het diepe duister. De diepe verwondering om alles en alles dat Schepping heet, maar ook het ijzingwekkend ontzag voor haar grillen, haar dodelijke stormen, haar bevingen, haar natuurgeweld. En dieren naar hun soort in al hun glorie, maar ook in al hun dreigingen. Machtig mooie natuurseries kunnen we zien over leeuwen en beren, maar gelukkig zit er een scherm tussen, want David, als geen ander weet hoe gevaarlijk en dreigend ze kunnen zijn. Als geen ander, want hij heeft zijn kudde te leiden en te beschermen. Hij heeft geen zomerreces, zullen we maar zeggen.

De mens is de kroon op de schepping, het is bijna een dogma geworden, want Psalm 8 zegt het toch? Het staat toch in de Bijbel en dus is het waar, toch? De mens is de koning van de schepping, ik ben de baas van de dieren, ik ga over het wel en wee van de aarde, ik ben aan het roer om de toekomst van de aarde te bepalen. ik ben als een God, nee, ik ben God. Zoiets zegt Psalm 8 toch?

Losse Bijbelteksten verheffen tot een dogma is heel gevaarlijk, levensgevaarlijk, vooral omdat het mensen zijn die dogma's ontwikkelen, vastleggen en opleggen. Verhef je een Psalm tot een dogma, dan haal je de muziek er uit, de poëzie, de dichterlijke schoonheid, de artistieke vrijheid en de fantasie. En wordt een tekst als een wettekst zo star.

En wat blijft er dan over van wat de dichter bedoelde? Toen hij in mijn verbeelding in de vrije natuur was en zich verwonderde over het hemelse uitspannel om hem heen en de aardse natuur in al haar diversiteit. Er ontspringt uit zijn mond een loflied voor de Eeuwige, daar begint zijn lied mee, daar sluit het mee af: Eeuwige, onze Heer, hoe machtig is Uw naam op heel de aarde. De naam van de Schepper wordt groot gezongen als in een groot gloria, vol verbazing en ontzag. De Heer is koning, Hij regeert altijd. Zingt hij, die zelf koning is geworden. Maar een sterveling is en zich dat zeer bewust is en zich afvraagt: wat is dan de sterveling dat U, Eeuwige, aan hem denkt, het mensenkind dat U naar hem omziet?

Karel Eykman dicht in een bewerking van deze woorden: Godallemachtig, hoe kom ik daar in Gods Naam toch bij? Zoveel om me heen en zo prachtig. God zal mij bewaren, maar waarom uitgerekend mij? Miljoenen sterren zwerven en zweven. Ik weet in de verste verte niet waar. Wie zou om dat ene rotsterretje geven? En dat is alleen de zon nog maar. Rondom die zon tuimelen planeten. Zo'n Mars en Venus draaien maar door. Onze aarde kun je daarbij wel vergeten, onze aarde stelt niet bepaald wat voor. Er zijn hier zeeën, bossen en rivieren, er is zo veel wat bloeit en leeft. Hoe komt het toch dat God naast alle dieren ook iets speciaals met mensen heeft? Ik ben maar een kind, dat woont in de straten van zomaar een stad, ik speel hier vaak. En toch kan God het blijkbaar niet laten om te glimlachen als ik een goaltje maak.

Prachtig in alle eenvoud en bescheidenheid, net als de dichter van Psalm 8, de verwondering om God, de Schepper die mij, mensenkind, sterveling ziet staan en gaan, die mij kennen wil in mijn diepste wezen en naast mij wil gaan alle dagen en nachten van mijn leven. Die mij een goddelijke glans verleent, die zijn gouden zonnelicht ook op mij doet stralen én die mij een verantwoordelijkheid gegeven heeft: het werk van zijn handen te helpen behoeden en bewaren. Maar hoe dan? Hoe geef ik leiding aan schapen, geiten en al het vee en ook de dieren in het veld? OK, daar heb ik als herder wel wat ervaring mee. Maar mensen en een heel volk...?

Psalm 8 is een gezongen geloofsbelijdenis van het hoogste soort. De belijdenis dat niet de mens, maar de Eeuwige de Koning is van de Schepping, dat zijn machtige Naam alle eer toekomt. En dat het aan de mens is, om zijn verantwoordelijkheid te nemen, in bescheidenheid. Dat het aan de mens is om ingenieus om te gaan met het verstand dat haar gegeven is, met het brein dat hem geschonken is. Verantwoordelijk en bescheiden, als dienaar, niet als heerser, als medewerker, niet als baas. Als kind van de Schepper, niet als Opschepper. Als één die het aandurft niet voor zichzelf een standbeeld op te richten, en ook niet God in een statisch beeld te gieten, maar om al zingend en dichtend en musicerend Gods naam groot te maken in een groots en prachtig lied.

Amen

zegen

Schepsel van de Eeuwige,
u, jij, wij allen
wees gezegend met glans en glorie,
wees gezegend met een glimlach van omhoog,
wees gezegend met een woord, een blik van liefde:
jij bent het waard
wees gezegend met wijsheid en bescheidenheid,
wees gezegend zoals je bent,
niet meer en niet minder een koningskind
want schepsel en kind van de Schepper zelf!

Amen